

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА**  
**до проекту Закону України**  
**«Про державні та інші свята, пам'ятні дати і скорботні дні»**

**1. Обґрунтування необхідності прийняття Закону**

В умовах воєнного протистояння й інформаційної агресії, яка сьогодні ведеться проти України, нагальною є потреба консолідації суспільства, у тому числі довкола історичного минулого, національних цінностей і традицій. Особлива роль у цьому процесі належить комплексу державних свят, який має бути чинником відновлення історичної пам'яті Українського народу, джерелом громадянсько-патріотичного становлення суспільства та формування почуття гордості за видатних українців, які зробили значний внесок у постання й утвердження державності.

Нинішня система державних свят і пам'ятних дат в Україні поєднує в собі успадковані від радянської доби та запроваджені в часи незалежності. Така ситуація не сприяє конструюванню національної ідентичності Українського народу. Систему державних свят і пам'ятних дат, комеморативні практики потрібно оптимізувати, аби вони стали складовою гуманітарної державної політики, зокрема відновлення та збереження національної пам'яті. Це надасть змогу:

- зробити значимими та вагомими для суспільства ключові події загальнонаціональної історії та культури;
- значно послабити негативний вплив на сучасний соціум ідеологічної спадщини тоталітарної радянської доби;
- артикулювати основні соціокультурні й історичні пріоритети держави у сфері державотворення;
- сприяти відновленню та збереженню традиції українського народу, відчуттю кожного громадянина власної причетності до історії національної спільноти та творення її майбутнього.

Ситуація із системою свят в Україні сьогодні характеризується як “нормативний хаос”. Конституція України визначає, що державні свята встановлюються виключно законами України. Однак на практиці вони запроваджують не тільки законами України, а й Указами Президента України (хоча Конституція України не передбачає за Президентом України таких повноважень), постановами Верховної Ради України.

Цей недолік пов'язаний із відсутністю чітких визначень понять і категорій: “свято”, “державне свято”, “святковий неробочий день”, “пам'ятна дата”, “професійне свято”. Наприклад, у статті 73 Кодексу законів про працю України встановлені “святкові та неробочі дні”, але не визначено різниці між державними святами, релігійними та просто вихідними днями. У статті 161 Конституції України є поняття “державне свято”, а у постанові Верховної Ради України “Про День незалежності України” фігурує дефініція “державне загальнонародне свято”.

Встановлення та регулювання державних свят України є процесом змін не тільки у нормотворчій діяльності, а й у суспільній свідомості, детермінованої факторами інертності у трактуванні та сприйнятті історичних

подій. Передусім це пов'язано з проблемами становлення національної історичної думки на противагу радянській історичній традиції. Тому нагальною потребою є унормування категорій та переліку державних свят шляхом прийняття Закону України “Про державні та інші свята, пам’ятні дати і скорботні дні”. Це варто розглядати не лише як питання реформування й упорядкування системи державних свят України, а й як важливий етап відновлення і збереження національної пам’яті Українського народу.

Створення нового комплексу державних свят буде сприяти остаточному подоланню комуністичних ідеологем і колоніальних стереотипів і, певним чином, сприятиме залученню України до євроінтеграційних процесів.

## **2. Мета і шляхи її досягнення**

Метою цього Закону є визначення переліку державних та інших свят, пам’ятних дат і скорботних днів в Україні, які мають загальнодержавне значення, визначення їх категорій, порядку встановлення та особливостей відзначення.

Документом упорядковуються основні правові дефініції цієї галузі. Зокрема, пропонується визначити такі категорії:

державне свято – свято, встановлене в Україні на честь події або особи, які мали виняткове історичне значення, вплив на здобуття Україною незалежності, розвиток державності й суверенітету, і засвідчують тяглість державотворчих і демократичних традицій;

день жалоби – день трауру, який одноразово оголошується у зв’язку з трагічною подією в Україні або світі, що спричинила численні людські жертви, або у зв’язку зі смертю видатної особи;

пам’ятна дата – річниця знаменної історичної події, заснування населеного пункту або першої писемної згадки про нього, ювілей видатної особи, великого підприємства, установи чи організації;

професійне свято – свято, встановлене з метою вшанування працівників певної професії, сфери діяльності або господарства;

скорботний день – день пам’яті жертв трагічних подій історії України;

традиційне свято – свято, встановлене в Україні з метою відзначення укорінених в суспільстві традиційних або великих релігійних подій та дат.

Оскільки відзначення державних свят має сприяти відновленню історичної пам’яті та формуванню національної ідентичності громадян України, на статус державного можуть претендувати лише ті дати і події, які співвідносяться із державотворчими та історико-культурними традиціями Українського народу, мають консолідуючий націєтворчий потенціал.

Пропонується визначити, що державні свята можуть бути неробочими і робочими днями і надати перелік кожної категорії. А саме: державні свята, які є неробочими днями – Шевченківський день (9 березня); День пам’яті та примирення (8 травня); День Конституції України (28 червня); День незалежності України (24 серпня); День сім’ї (друга п’ятниця вересня); День захисника України (14 жовтня).

Замість 11 святкових вихідних, які існують зараз, передбачається запровадити 9. Пропонується відмовитися від святкування на державному рівні як вихідних – 1 та 2 травня, а також 8 березня. Ці міжнародні дні були встановлені як масові свята та вихідні дні в Україні за перших років більшовицької влади, впроваджувалися на підтримку соціально-політичних рухів.

Після розпаду Радянського Союзу 8 березня продовжують відзначати як Міжнародний жіночий день в Російській Федерації, Азербайджані, Грузії, Казахстані, Киргизстані, Молдові, Таджикистані, Туркменістані, Білорусі; в Узбекистані 8 березня святкують як День матері. 8 березня є національним вихідним також в Анголі, Буркіна-Фасо, Гвінеї-Бісау, Камбоджі, Китаї, Конго (там свято не “міжнародних”, а конголезьких жінок), Лаосі, Македонії, Монголії, Непалі, Північній Кореї і Уганді.

День міжнародної солідарності трудящих також пов'язаний із масовими демонстраціями робітників у різних країнах світу за відстоювання своїх прав і свобод. За радянських часів 1 травня набуло найбільшого масового характеру. З ідеологічно вивіреними транспарантами у примусовому порядку мільйони робітників проходили головними площами міст і сіл. Сьогодні у більшості країн, навіть постсоціалістичних, Міжнародний день солідарності трудящих перетворився на карнавальні святкові дійства. В Україні 1–2 травня більшістю населення сприймається як два додаткових вихідних. Нині ці свята перестали відповідати першочерговому значенню. Їх зміст із часом знівельювався. Оскільки вони не є подіями українського державотворення, історико-культурними традиціями Українського народу, їм не може бути надано статусу державного свята.

Натомість пропонується надати статусу державного свята – вихідного дня Шевченківському і Дню сім'ї. Відповідно до Указу Президента України, починаючи від 2005 року, Національний шевченківський день святкується щорічно 9 березня. На вшанування постаті видатного поета вважаємо доцільним установити Шевченківський день як державне свято – вихідний день. Запровадження другої п'ятниці вересня як святкового вихідного Дня сім'ї надасть змогу привернути увагу суспільства до цієї соціальної інституції.

9 травня – День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні (День перемоги) не зникне з календарів українців як державне свято. Однак вихідний день з 9 травня перенесеться на 8 травня – День пам'яті та примирення, запроваджене у 2015 році на ознаку вшанування пам'яті всіх жертв Другої світової війни 1939–1945 років в Україні та шанобливого ставлення до пам'яті про перемогу над нацизмом.

Державними святами, які є робочими днями пропонуються: День першої незалежності та Соборності України (22 січня з нагоди проголошення в 1918 році IV Універсалом Української Центральної Ради незалежності Української Народної Республіки і в 1919 році Акта злуки Української Народної Республіки та Західно-Української Народної Республіки); День героїв Крут (29 січня, коли відбувся бій під Крутами 1918 року); День

Державного Герба України (25 лютого на вшанування затвердження у 1918 році Тризуба – Герба УНР); День Державного Гімну України (10 березня на честь першого публічного виконання у 1865 році твору Павла Чубинського “Ще не вмерла Україна...” на музику Михайла Вербицького у Перемишлі); День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні (9 травня); День матері (друга неділя травня); День Державного Прапора України (24 липня з нагоди підняття синьо-жовтого прапора над будівлею Київської міської ради у 1990 році); День хрещення України–Руси (28 липня у день пам’яті святого рівноапостольного князя Володимира – хрестителя Руси); День української писемності та мови (9 листопада в день вшанування пам’яті Преподобного Нестора–Літописця); День Гідності та Свободи (21 листопада на честь початку цього дня Помаранчевої революції 2004 року та Революції Гідності 2013 року).

Документом пропонується визначити категорії “скорботний день” і “день жалоби”, порядок їх відзначення. Раніше на законодавчому рівні ці поняття не були прописані, але вшановувалися у встановлені Указами Президента України дати (День Героїв Небесної Сотні 20 лютого, День пам’яті жертв аварії на Чорнобильській АЕС 26 квітня, День пам’яті жертв геноциду кримськотатарського народу 18 травня, День пам’яті жертв політичних репресій у третю неділю травня; День пам’яті жертв комуністичного та нацистського тоталітарних режимів 23 серпня; День пам’яті жертв Бабиного Яру 29 вересня; День пам’яті жертв Голодомору в четверту суботу листопада).

Так само не визначено, які свята є професійними, а також питання про пам’ятні дати України, порядок їх встановлення та відзначення. Тому документ регламентує ці колізії, зазначаючи, що професійні свята України має встановлювати Кабінет Міністрів України відповідною постановою, а перелік пам’ятних дат – Верховна Рада України постановою щорічно.

Спираючись на загальноєвропейську традицію не переносити вихідні святкові дні на наступні робочі (якщо святкові дні припадають на робочі), в проекті Закону прописані норми, які регулюють цей аспект. А саме: якщо неробочий (вихідний) день державного свята України збігається з вихідним календарним днем, то вихідний день державного свята не переноситься на наступний день після неробочого. Інша ситуація з релігійними святами, які є вихідними днями: у випадку, коли вони припадають на неділю, Кабінет Міністрів України не пізніше, ніж за три місяці до таких днів може рекомендувати керівникам підприємств, установ та організацій перенести вихідні дні на наступні робочі дні в порядку і на умовах, установлених законодавством.

### **3. Правові аспекти**

Правовідносини у сфері встановлення й особливостей відзначення державних та інших свят, пам’ятних дат і скорботних днів в Україні регулюються: пунктом 7 частини другої статті 92 та статтею 161 Конституції України; Законом України “Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій

світовій війні 1939–1945 років”; постановою Верховної Ради України від 20 лютого 1992 року №2143-ХІІ “Про День незалежності України”, відповідними Указами Президента України, а також статтею 73 Кодексу законів про працю України.

#### **4. Фінансово-економічне обґрунтування**

З огляду на те, що кількість святкових вихідних днів пропонується зменшити з 11 до 9 днів, реалізація Закону не потребуватиме додаткових фінансових витрат.

#### **5. Позиція заінтересованих органів**

Проект Закону потребує погодження із Міністром культури України, Міністерством фінансів України, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Міністерством соціальної політики України.

Також Міністерством юстиції України має бути проведено правову експертизу.

#### **6. Регіональний аспект**

Проект Закону не стосується питань розвитку адміністративно-територіальних одиниць, функціонування місцевого самоврядування, прав та інтересів територіальних громад, місцевого та регіонального розвитку.

#### **6<sup>1</sup>. Запобігання дискримінації**

У проекті Закону відсутні положення, які містять ознаки дискримінації.

#### **7. Запобігання корупції**

У проекті Закону відсутні правила і процедури, які можуть містити ризики вчинення корупційних правопорушень.

#### **8. Громадське обговорення**

Проект Закону має пройти громадське обговорення.

#### **9. Позиція соціальних партнерів**

Проект Закону стосується соціально-трудової сфери. Уповноважених представників від всеукраїнських профспілок, їх об'єднань і всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців буде залучено до опрацювання документа.

#### **10. Оцінка регуляторного впливу**

Проект Закону не є регуляторним актом та, відповідно, не потребує аналізу регуляторного впливу.

**10<sup>1</sup>. Вплив реалізації акта на ринок праці**

Реалізація Закону не впливатиме на ринок праці.

**11. Прогноз результатів**

Прийняття Закону України “Про державні та інші свята, пам’ятні дати і скорботні дні” забезпечить упорядкування системи державних свят України, започаткує нову комеморативну практику їх відзначення і вшанування подвигу борців за незалежність України та її територіальну цілісність, сприятиме консолідації українського суспільства навколо пам’яті про видатні події та персоналії її історії і культури.

**Голова Українського  
інституту національної пам’яті**

**Володимир В’ятрович**

\_\_\_\_\_ 2017 р.